

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये उत्तरकाण्डे

॥ षोडशः सर्गः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

॥ षोडशः सर्गः ॥

नन्दीश्वरस्य रावणं प्रति शापः, भगवता शङ्करेण रावणस्य
मानभङ्गस्ततस्तस्य खड्गप्राप्तिश्च

स जित्वा धनदं राम भ्रातरं राक्षसाधिपः।
महासेनप्रसूतिं तद् ययौ शरवणं महत् ॥ 7.16.1 ॥

अथापश्यद् दशग्रीवो रौक्मं शरवणं महत्।
गभस्तिजालसंवीतं द्वितीयमिव भास्करम् ॥ 7.16.2 ॥

स पर्वतं समारुह्य कञ्चिद् रम्यवनान्तरम्।
प्रेक्षते पुष्पकं तत्र राम विष्टम्भितं तदा ॥ 7.16.3 ॥

विष्टब्धं किमिदं कस्मान्नागमत् कामगं कृतम्।
अचिन्तयद् राक्षसेन्द्रः सचिवैस्तैः समावृतः ॥ 7.16.4 ॥

किन्निमित्तमिच्छया मे नेदं गच्छति पुष्पकम्।
पर्वतस्योपरिष्ठस्य कर्मेदं कस्यचिद् भवेत् ॥ 7.16.5 ॥

ततोऽब्रवीत् तदा राम मारीचो बुद्धिकोविदः।
नेदं निष्कारणं राजन् पुष्पकं यन्न गच्छति ॥ 7.16.6 ॥

अथवा पुष्पकमिदं धनदानान्यवाहनम्।
अतो निस्पन्दमभवद् धनाध्यक्षविनाकृतम् ॥ 7.16.7 ॥

इति वाक्यान्तरे तस्य करालः कृष्णपिङ्गलः।
वामनो विकटो मुण्डी नन्दी ह्रस्वभुजो बली ॥ 7.16.8 ॥

ततः पार्श्वमुपागम्य भवस्यानुचरोऽब्रवीत्।
नन्दीश्वरो वचश्चेदं राक्षसेन्द्रमशङ्कितः ॥ 7.16.9 ॥

निवर्तस्व दशग्रीव शैले क्रीडति शङ्करः।
सुपर्णनागयक्षाणां देवगन्धर्वरक्षसाम् ॥ 7.16.10 ॥

सर्वेषामेव भूतानामगम्यः पर्वतः कृतः।
इति नन्दिवचः श्रुत्वा क्रोधात् कम्पितकुण्डलः ॥ 7.16.11 ॥

रोषात् तु ताम्रनयनः पुष्पकादवरुह्य सः।
कोऽयं शङ्कर इत्युक्त्वा शैलमूलमुपागतः ॥ 7.16.12 ॥

सोऽपश्यन्नन्दिनं तत्र देवस्यादूरतः स्थितम्।
दीप्तं शूलमवष्टभ्य द्वितीयमिव शङ्करम् ॥ 7.16.13 ॥

तं दृष्ट्वा वानरमुखमवज्ञाय स राक्षसः।
प्रहासं मुमुचे तत्र सतोय इव तोयदः ॥ 7.16.14 ॥

तं क्रुद्धो भगवान् नन्दी शङ्करस्यापरा तनुः।
अब्रवीत् तत्र तद् रक्षो दशाननमुपस्थितम् ॥ 7.16.15 ॥

यस्माद् वानररूपं मामवज्ञाय दशानन।
अशनीपातसङ्काशमपहासं प्रमुक्तवान् ॥ 7.16.16 ॥

तस्मान्मद्वीर्यसंयुक्ता मद्रूपसमतेजसः।
उत्पत्स्यन्ति वधार्थं हि कुलस्य तव वानराः ॥ 7.16.17 ॥

नखदंष्ट्रायुधाः क्रूरा मनःसम्पातरंहसः।
युद्धोन्मत्ता बलोद्विक्ताः शैला इव विसर्पिणः ॥ 7.16.18 ॥

ते तव प्रबलं दर्पमुत्सेधं च पृथग्विधम्।
व्यपनेष्यन्ति सम्भूय सहामात्यसुतस्य च ॥ 7.16.19 ॥

किं त्विदानीं मया शक्यं हन्तुं त्वां हे निशाचर।
न हन्तव्यो हतस्त्वं हि पूर्वमेव स्वकर्मभिः ॥ 7.16.20 ॥

इत्युदीरितवाक्ये तु देवे तस्मिन् महात्मनि।
देवदुन्दुभयो नेदुः पुष्पवृष्टिश्च खाच्च्युता ॥ 7.16.21 ॥

अचिन्तयित्वा स तदा नन्दिवाक्यं महाबलः।
पर्वतं तु समासाद्य वाक्यमाह दशाननः ॥ 7.16.22 ॥

पुष्पकस्य गतिश्छिन्ना यत्कृते मम गच्छतः।
तमिमं शैलमुन्मूलं करोमि तव गोपते ॥ 7.16.23 ॥

केन प्रभावेण भवो नित्यं क्रीडति राजवत्।
विज्ञातव्यं न जानीते भयस्थानमुपस्थितम् ॥ 7.16.24 ॥

एवमुक्त्वा ततो राम भुजान् विक्षिप्य पर्वते।
तोलयामास तं शीघ्रं स शैलः समकम्पत ॥ 7.16.25 ॥

चालनात् पर्वतस्यैव गणा देवस्य कम्पिताः।
चचाल पार्वती चापि तदाश्लिष्टा महेश्वरम् ॥ 7.16.26 ॥

ततो राम महादेवो देवानां प्रवरो हरः।
पादाङ्गुष्ठेन तं शैलं पीडयामास लीलया ॥ 7.16.27 ॥

पीडितास्तु ततस्तस्य शैलस्तम्भोपमा भुजाः।
विस्मिताश्चाभवन्स्तत्र सचिवास्तस्य रक्षसः ॥ 7.16.28 ॥

रक्षसा तेन रोषाच्च भुजानां पीडनात् तथा।
मुक्तो विरावः सहसा त्रैलोक्यं येन कम्पितम् ॥ 7.16.29 ॥

मेनिरे वज्रनिष्पेषं तस्यामात्या युगक्षये।
तदा वर्त्मसु चलिता देवा इन्द्रपुरोगमाः ॥ 7.16.30 ॥

समुद्राश्चापि सङ्क्षुब्धाश्चलिताश्चापि पर्वताः।
यक्षा विद्याधराः सिद्धाः किमेतदिति चाब्रुवन् ॥ 7.16.31 ॥

तोषयस्व महादेवं नीलकण्ठमुमापतिम्।
तमृते शरणं नान्यं पश्यामोऽत्र दशानन ॥ 7.16.32 ॥

स्तुतिभिः प्रणतो भूत्वा तमेव शरणं ब्रज।
कृपालुः शङ्करस्तुष्टः प्रसादं ते विधास्यति ॥ 7.16.33 ॥

एवमुक्तस्तदामात्यैस्तुष्टाव वृषभध्वजम्।
सामभिर्विविधैः स्तोत्रैः प्रणम्य स दशाननः।
संवत्सरसहस्रं तु रुदतो रक्षसो गतम् ॥ 7.16.34 ॥

ततः प्रीतो महादेवः शैलाग्रे विष्ठितः प्रभुः।
मुक्त्वा चास्य भुजान् राम प्राह वाक्यं दशाननम् ॥ 7.16.35 ॥

प्रीतोऽस्मि तव वीरस्य शौटीर्याच्च दशानन।
शैलाक्रान्तेन यो मुक्तस्त्वया रावः सुदारुणः ॥ 7.16.36 ॥

यस्माल्लोकत्रयं चैतद् रावितं भयमागतम्।
तस्मात् त्वं रावणो नाम नाम्ना राजन् भविष्यसि ॥ 7.16.37 ॥

देवता मानुषा यक्षा ये चान्ये जगतीतले।
एवं त्वामभिधास्यन्ति रावणं लोकरावणम् ॥ 7.16.38 ॥

गच्छ पौलस्त्य विस्रब्धं पथा येन त्वमिच्छसि।
मया चैवाभ्यनुज्ञातो राक्षसाधिप गम्यताम् ॥ 7.16.39 ॥

एवमुक्तस्तु लङ्केशः शम्भुना स्वयमब्रवीत्।
प्रीतो यदि महादेव वरं मे देहि याचतः ॥ 7.16.40 ॥

अवध्यत्वं मया प्राप्तं देवगन्धर्वदानवैः।
राक्षसैर्गुह्यकैर्नागैर्ये चान्ये बलवत्तराः ॥ 7.16.41 ॥

मानुषान् न गणे देव स्वल्पास्ते मम सम्मताः।
दीर्घमायुश्च मे प्राप्तं ब्रह्मणस्त्रिपुरान्तक ॥ 7.16.42 ॥

वाञ्छितं चायुषः शेषं शस्त्रं त्वं च प्रयच्छ मे।
एवमुक्तस्ततस्तेन रावणेन स शङ्करः ॥ 7.16.43 ॥

ददौ खड्गं महादीप्तं चन्द्रहासमिति श्रुतम्।
आयुषश्चावशेषं च ददौ भूतपतिस्तदा ॥ 7.16.44 ॥

दत्त्वोवाच ततः शम्भुर्नावज्ञेयमिदं त्वया।
अवज्ञातं यदि हि ते मामेवैष्यत्यसंशयः ॥ 7.16.45 ॥

एवं महेश्वरेणैव कृतनामा स रावणः।
अभिवाद्य महादेवमारुरोहाथ पुष्पकम् ॥ 7.16.46 ॥

ततो महीतलं राम पर्यक्रामत रावणः।
क्षत्रियान् सुमहावीर्यान् बाधमानस्ततस्ततः ॥ 7.16.47 ॥

केचित् तेजस्विनः शूराः क्षत्रिया युद्धदुर्मदाः।
तच्छासनमकुर्वन्तो विनेशुः सपरिच्छदाः ॥ 7.16.48 ॥

अपरे दुर्जयं रक्षो जानन्तः प्राज्ञसम्मताः।
जिताः स्म इत्यभाषन्त राक्षसं बलदर्पितम् ॥ 7.16.49 ॥

॥ इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये
उत्तरकाण्डे षोडशः सर्गः ॥